

BEZPIECZEŃSTWO ŻYWNOSCI W ŚWIETLE POLITYKI UNII EUROPEJSKIEJ ¹²⁸

1. Wstęp

Jednym z istotnych elementów składowych polityki bezpieczeństwa Unii Europejskiej jest bezpieczeństwo żywności¹²⁹. Globalny rynek, pozbawiony narodowych instrumentów kontroli ułatwia wprowadzenie do obrotu konsumenckiego (detalicznego) żywności skażonej nie tylko środkami toksycznymi, ale również żywności genetycznie zmodyfikowanej¹³⁰. Nie chodzi już zatem o wprowadzenie do obrotu konsumenckiego produktów zawierających dioksyny, alergeny czy pestycydy lub inne niebezpieczne substancje chemiczne czy biologiczne. Prawdziwe zagrożenie dla bezpieczeństwa żywności płynie z istniejącej rywalizacji pomiędzy przemysłem chemicznym, farmaceutycznym, rolno-spożywczym i instytucjami prowadzącymi badania nad biotechnologiami¹³¹. W rozumieniu prawa wspólnotowego zagrożenie oznacza czynnik biologiczny, chemiczny lub fizyczny w żywności lub paszy, bądź stan żywności lub paszy, mogący powodować negatywne skutki dla zdrowia.

Prowadzone badania naukowe, zwłaszcza w zakresie produkcji żywności genetycznie zmodyfikowanej (GMO) rodzi wiele pytań i obaw z tym związanych. Najważniejsze zastrzeżenia do tego rodzaju produktów to: zachwianie różnorodności biologicznej, uodpornienie szkodników, zanieczyszczenie środowiska herbicydami, powstanie tzw. super chwastów, pojawienie się w żywności alergenów i toksyn oraz inne¹³². Można zatem mówić o istnieniu ryzyka, które oznacza

¹²⁸ Niniejsza publikacja została opracowana na podstawie rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z 28 stycznia 2002r. ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, oraz powołującego Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności. Definicje pojęć zostały zaczerpnięte z polskiego tłumaczenia tego aktu prawnego, znajdującego się na stronie internetowej <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:031:0001:01:PL:HTML> [8.10.2008].

¹²⁹ Podstawowym pojęciem jest termin "żywność" lub "środek spożywczy", przez które rozumie się jakiegokolwiek substancje lub produkty, przetworzone, częściowo przetworzone lub nieprzetworzone, przeznaczone do spożycia przez ludzi lub, których spożycia przez ludzi można się spodziewać. Pojęcie "środek spożywczy" obejmuje napoje, gumę do żucia i wszelkie substancje, łącznie z wodą, świadomie dodane do żywności podczas jej wytwarzania, przygotowania lub obróbki. Definicja ta obejmuje wodę zgodną z normami określonymi zgodnie z art. 6 dyrektywy 98/83/WE w zbiegu z wymogami dyrektyw 80/778/EWG i 98/83/WE. Pojęcie „Środek spożywczy” nie obejmuje pasz, zwierząt żywych, chyba że mają być one wprowadzone na rynek do spożycia przez ludzi, roślin przed dokonaniem zbiorów, kosmetyków, tytoniu i wyrobów tytoniowych; narkotyków lub substancji psychotropowych w rozumieniu Jedynej konwencji o środkach odurzających z 1961 r. oraz Konwencji o substancjach psychotropowych z 1971 r., pozostałości i kontaminantów.

¹³⁰ "Handel detaliczny" oznacza obsługę lub przetwarzanie żywności i jej przechowywanie w punkcie sprzedaży lub w punkcie dostaw dla konsumenta finalnego. Określenie to obejmuje terminale dystrybucyjne, działalność cateringową, stołówki zakładowe, catering instytucjonalny, restauracje i podobne działania związane z usługami żywnościowymi, sklepy, centra dystrybucji w supermarketach i hurtownie.

¹³¹ Zob. M. Grzybowska-Brzezińska, *Marketingowe aspekty jakości produktów żywnościowych*, [w:] Problemy Jakości, 7/2008, s., 15-20. Autorka pisze o rosnącej konkurencji między firmami oferującymi na rynku żywność uzyskiwaną przy pomocy tej samej technologii i tych samych nakładach finansowych. W tej perspektywie ważną rolę odgrywa jakość tych produktów.

¹³² Zob. A. Muszla (red.), s.v. *Żywność genetycznie zmodyfikowana*, [w:] *Encyklopedia bioetyki. Personalizm chrześcijański*, Radom 2007, s. 661. Zob. również H. Maciołek, *Aspekty ekonomiczne, zdrowotne i fitosanitarne*

niebezpieczeństwo zaistnienia negatywnych skutków dla zdrowia oraz dotkliwość takich skutków w następstwie zagrożenia. Konieczna jest zatem analiza ryzyka, która oznacza proces składający się z trzech powiązanych ze sobą elementów: oceny ryzyka, zarządzania ryzykiem i informowania o ryzyku. Ocena ryzyka oznacza proces wsparty naukowo, składający się z czterech etapów: identyfikacji zagrożenia, charakterystyki niebezpieczeństwa, oceny ekspozycji i charakterystyki ryzyka. Zarządzanie ryzykiem oznacza proces, różniący się od oceny ryzyka, polegający na zbadaniu alternatywy polityki w porozumieniu z zainteresowanymi stronami, wzięciu pod uwagę oceny ryzyka i innych prawnie uzasadnionych czynników, i w razie potrzeby - na wybraniu stosownych sposobów zapobiegania i kontroli.

Informowanie o ryzyku oznacza interaktywną wymianę informacji i opinii podczas procesu analizy ryzyka, dotycząca zagrożeń i ryzyka, czynników związanych z ryzykiem i postrzeganiem ryzyka, między oceniającymi ryzyko, zarządzającymi ryzykiem, konsumentami, przedsiębiorstwami żywnościowymi i paszowymi, środowiskiem naukowym i innymi zainteresowanymi stronami, z uwzględnieniem wyjaśnienia wniosków z oceny ryzyka i powodów decyzji w zakresie zarządzania ryzykiem.

Nowe technologie produkcji żywności charakteryzują się odchodzeniem od ewolucji do technologii przeskoków. Nowe produkty wytwarza się bez analizy poszczególnych etapów ewolucji oraz bez przewidywania negatywnych skutków takich produktów. Stąd mówi się o zagrożeniu żywności zanieczyszczeniami genetycznymi¹³³, które docierają do człowieka poprzez produkty pochodzenia roślinnego, zwierzęcego. Zanieczyszczenia te docierają również do człowieka poprzez wodę.

Bezpieczeństwo żywności jest zatem współcześnie jednym z najważniejszych problemów podejmowanych nie tylko przez naukowców, ale również przez organizację międzynarodowe, w tym również i przez Unię Europejską. Unia utworzyła w tym zakresie stosowną politykę oraz powołała do istnienia instytucję odpowiedzialną za zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa żywności na terenie Unii. Organem tym jest Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA).

2. Założenia europejskiej polityki w zakresie bezpieczeństwa żywności

Unia Europejska, a wcześniej Wspólnota Europejska wypracowała zasady polityki w zakresie bezpieczeństwa żywności. Podstawę tej polityki stanowi rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z 28 stycznia 2002r. ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, oraz powołującego Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności¹³⁴. W tym akcie prawnym zostały określone podstawy bezpieczeństwa żywnościowego w Unii Europejskiej. Rozporządzenie to zostało wydane na podstawie wniosku Komisji¹³⁵ oraz opinii Komitetu Ekonomiczno-Społecznego¹³⁶ i

żywności modyfikowanej genetycznie, Piotrków Trybunalski 2004, s. 5 n.; J.W. Czartoszewski (red.), *Etyka środowiskowa wezwaniem XXI wieku*, Warszawa 2002, s. 14 n.

¹³³ Zob. P. Krajewski, *Prawno-kanoniczna ochrona człowieka w kontekście zagrożeń inżynierii genetycznej*, Olsztyn 2008, s. 54 n.

¹³⁴ Dz.U. WE L 031 z 01.02.2002, s. 1–24.

¹³⁵ Dz.U. WE C 96 E z 27.3.2001, s. 247.

¹³⁶ Dz.U. WE C 155 z 29.5.2001, s. 32.

Komitetu Regionów¹³⁷. Umocowanie powyższych regulacji prawnych znajduje się w przepisach traktatowych TWE i są to artykuły: 37, 95, 133 oraz 152 ust. 4 lit. b).

W preambule do rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady stwierdzono, że swoboda przepływu towarów i usług oraz swobodny przepływ bezpiecznej i zdrowej żywności jest ważnym aspektem rynku wewnętrznego. Zasady funkcjonowania tego rynku są bezpośrednio powiązane z problematyką zdrowia i ogólnego dobra obywateli oraz ich interesów społecznych i gospodarczych.

Zasada wysokiego poziomu ochrony życia i zdrowia ludzkiego zakłada m.in. zlikwidowanie istniejących różnic w zakresie bezpieczeństwa żywności i pasz istniejących między Państwami Członkowskimi. Polityka Unii zmierza również do zlikwidowania różnic istniejących w zakresie używanych technologii produkcji żywności oraz sposobów stosowania samej żywności. Nie można jednak wykorzystywać polityki bezpieczeństwa żywności do wprowadzenia barier, które zachwiałyby zasadami wolnego rynku. Byłoby to bowiem sprzeczne z zasadą ostrożności.

Bezpieczeństwo żywności wymaga również podjęcia określonych działań przez Unię w zakresie ochrony wody. Z tym jednak, że woda, która jest spożywana bezpośrednio lub pośrednio przyczynia się do ogólnego narażenia konsumenta na działanie spożywanych substancji, łącznie z zanieczyszczeniami chemicznymi i mikrobiologicznymi, jest już chroniona na podstawie dyrektywy Rady 80/778/EWG¹³⁸ oraz 98/83/WE¹³⁹.

Zasada wysokiego poziomu ochrony zdrowia wymaga odpowiedniego rozwoju prawa żywnościowego, stosowanego w sposób nie dyskryminacyjny, i to bez znaczenia czy dokonuje się handlu żywnością lub paszami na rynkach wewnętrznych czy w skali międzynarodowej. Stąd konieczne jest, aby zapewnić zaufanie konsumentów i innych osób bezpośrednio zainteresowanych oraz partnerów handlowych, wobec procesu decyzyjnego, w ramach którego tworzone jest prawo żywnościowe.

Wszechstronne i zintegrowane podejście do bezpieczeństwa żywności wymaga, aby istniała szeroka definicja prawa żywnościowego¹⁴⁰, która obejmowałaby szeroki zakres przepisów mających bezpośredni lub pośredni wpływ na bezpieczeństwo żywności i pasz. Zaś bezpieczeństwo żywności, winno obejmować wszystkie aspekty łańcucha produkcji żywności począwszy od produkcji podstawowej i produkcji pasz, aż do sprzedaży lub dostawy żywności do konsumenta. Stąd konieczne jest monitorowanie całego łańcucha produkcji pasz i produktów żywnościowych.

Bezpieczeństwo żywności obejmuje produkcję, wytwarzanie, transport i dystrybucję paszy podawanej zwierzętom służącym do produkcji żywności, łącznie z hodowlą zwierząt, które mogą być użyte jako pasza na farmach rybnych, ponieważ przypadkowe lub celowe zanieczyszczenie paszy

¹³⁷ Opinia wydana dnia 14 czerwca 2001 r. (dotychczas nie opublikowana w Dzienniku Urzędowym).

¹³⁸ Dz.U.WE L 229 z 30.8.1980, s. 11. Dyrektywa uchylona dyrektywą 98/83/WE.

¹³⁹ Dz.U.WE L 330 z 5.12.1998, s. 32.

¹⁴⁰ Według rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady pojęcie prawo żywnościowe oznacza przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne regulujące sprawy żywności w ogólności, a ich bezpieczeństwo w szczególności, zarówno na poziomie Wspólnoty, jak i na poziomie krajowym. Definicja ta obejmuje wszystkie etapy produkcji, przetwarzania i dystrybucji żywności oraz paszy produkowanej dla zwierząt hodowlanych lub używanej do żywienia zwierząt hodowlanych.

oraz fałszerstwa z tym związane mogą mieć bezpośredni lub pośredni wpływ na bezpieczeństwo żywności.

Prawo żywnościowe ma na celu redukcję, wyeliminowanie lub uniknięcie ryzyka utraty zdrowia. Zaś trzy powiązane ze sobą składniki analizy zagrożeń – ocena zagrożeń, zarządzanie zagrożeniami i komunikacja zagrożeń – zapewniają systematyczną metodologię dla określenia efektywnych, współmiernych i skierowanych we właściwym kierunku środków lub innych działań, mających na celu ochronę zdrowia.

Ocena zagrożeń winna być dokonana w sposób niezależny, obiektywny i przejrzysty, na podstawie dostępnych informacji i danych naukowych. Stąd niektóre Państwa Członkowskie, w zakresie bezpieczeństwa żywności, przyjęły ustawodawstwo horyzontalne, nakładając w szczególności na przedsiębiorców ogólny obowiązek wprowadzania na rynek wyłącznie żywności, która jest bezpieczna.

Obowiązek przestrzegania zasad bezpieczeństwa żywności spoczywa również na przedsiębiorcach, prowadzących działalność związaną z żywnością. Powinni oni być w pierwszym rzędzie odpowiedzialni wobec prawa za zapewnienie bezpieczeństwa żywności. Chociaż zasada ta istnieje w niektórych Państwach Członkowskich i obszarach prawa żywnościowego, w innych obszarach jest to niejasne lub zakładana jest inna odpowiedzialność przez właściwe władze Państw Członkowskich poprzez przeprowadzane przez nie działania kontrolne. Rozbieżności takie narażają handel na tworzenie barier i zakłócają konkurencję między przedsiębiorstwami żywnościowymi w różnych Państwach Członkowskich. Podobne wymagania powinny mieć zastosowanie wobec pasz i przedsiębiorców prowadzących działalność związaną z paszami.

Istniejące zagrożenia bezpieczeństwa żywności skłoniły Unię Europejską do ustanowienia Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności, celem którego jest wzmocnienie obecnego systemu wsparcia naukowego i technicznego, który nie jest już w stanie odpowiadać na wzrastające wymagania wobec niego. Zgodnie z ogólnymi zasadami prawa żywnościowego, Urząd powinien podjąć się roli niezależnego naukowego punktu odniesienia w ocenie ryzyka i postępując w ten sposób powinien pomagać w zapewnieniu dobrego funkcjonowania rynku wewnętrznego. Może on wydawać opinię na sporne tematy naukowe, w ten sposób umożliwiając instytucjom Wspólnoty i Państw Członkowskich podejmowanie decyzji zarządzających ryzykiem według dostarczonych informacji, które konieczne są, aby zapewnić bezpieczeństwo żywności i pasz, i jednocześnie pomagać w uniknięciu fragmentacji rynku wewnętrznego wskutek przyjęcia nieuzasadnionych lub zbędnych utrudnień dla swobodnego przepływu żywności i pasz. Swoje opinie Urząd wydaje również w zakresie organizmów zmodyfikowanych genetycznie (GMO),

Bezpieczeństwo żywności obejmuje stworzenie systemu szybkiego alarmowania, który został ustanowiony w ramach dyrektywy Rady 92/59/EWG z dnia 29 czerwca 1992 r. w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów.¹⁴¹ Zakres istniejącego systemu obejmuje żywność i artykuły przemysłowe, ale nie pasze. Stąd konieczne jest utworzenie ulepszanego i poszerzonego systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach. Ten skorygowany system powinien być zarządzany

¹⁴¹ Dz.U.WE L 228 z 11.8.1992, s. 24.

przez Komisję i obejmować Państwa Członkowskie, Komisję i Urząd jako członków sieci. System nie powinien obejmować przepisów wspólnotowych w zakresie wczesnej wymiany informacji w przypadku stanu zagrożenia radiologicznego w rozumieniu decyzji Rady 87/600/Euroatom¹⁴².

3. Ogólne wymogi bezpieczeństwa żywności

Podstawową zasadą wymogów w zakresie bezpieczeństwa żywności jest to, aby niebezpieczne środki spożywcze nie były wprowadzane na rynek. Środek spożywczy jest uznawany za niebezpieczny, jeżeli uważa się, że jest szkodliwy dla zdrowia i nie nadaje się do spożycia przez ludzi. Do określenia środka spożywczego za niebezpieczny konieczne jest uwzględnienie zwykłych warunków korzystania z żywności przez konsumenta oraz warunków jakie występują na każdym etapie produkcji, przetwarzania i dystrybucji. Na etykietach naklejonych na produkty żywnościowe winny znajdować się informacje dotyczące negatywnych skutków dla zdrowia, jakie niesie konsumpcja danego produktu. Ponadto, etykietowanie, reklama i prezentacja żywności lub pasz, z uwzględnieniem ich kształtu, wyglądu lub opakowania, używanych opakowań, sposobu ułożenia i miejsca wystawienia oraz informacji udostępnionych na ich temat w jakikolwiek sposób, nie może wprowadzać konsumentów w błąd¹⁴³.

Podczas podejmowania decyzji, że środek spożywczy jest szkodliwy dla zdrowia, należy mieć na względzie:

- nie tylko prawdopodobne natychmiastowe i/lub krótkotrwałe i/lub długofalowe skutki tej żywności dla zdrowia spożywającej jej osoby, ale także dla następnych pokoleń;
- ewentualne skutki skumulowania toksyczności;
- szczególną wrażliwość zdrowotną określonej kategorii konsumentów, jeżeli środek spożywczy jest przeznaczony dla tej kategorii konsumentów.

Za szkodliwy środek spożywczy uznaje się taki, który jest zanieczyszczony, zarówno przez czynniki obce jak i w inny sposób, czy też z powodu gnicia, psucia się lub rozkładu. Za niebezpieczny środek spożywczy uważa się również taki, gdy tylko część partii, transzy lub dostawy żywności należącej do tej samej klasy lub kategorii jest również niebezpieczna.

Z kolei za bezpieczną żywność uważa się taką, która wytwarzana jest zgodnie z wymogami prawa unijnego, a w przypadku jego braku zgodnie z przepisami krajowego prawa żywnościowego państwa członkowskiego, na którego terytorium jest ona wprowadzana do obrotu. Odrębne przepisy dotyczą bezpieczeństwa pasz, które mają istotny wpływ na bezpieczeństwo żywności. Jednak ze względu na rozmiar tego opracowania kwestia ta jest pomijana.

¹⁴² Dz.U.WE L 371 z 30.12.1987, s. 76.

¹⁴³ W Unii Europejskiej istnieje Komitet ds. Oznakowania Ekologicznego (EUEB), który jest podporządkowany Komisji. W jego skład wchodzi Forum Konsultacyjne. Organ ten przyczynia się do ustalenia i przeglądu kryteriów przyznawania oznakowania ekologicznego, a także wymogów oceny i weryfikacji. Państwa Członkowskie zapewniają skład właściwych organów, gwarantujący ich niezależność i neutralność, regulaminy wewnętrzne właściwych organów zapewniające na poziomie danego państwa aktywne zaangażowanie wszystkich zainteresowanych stron oraz odpowiedni poziom przeciwdziałania nadużyciom, prawidłowe stosowanie przepisów niniejszego rozporządzenia przez właściwe organy. Zob. R. Buckley, *Tourism eco-labels, Annals of Tourism Research*, t. 29 2002, nr 1, s. 183-208.

Istotnym wymogiem wpływającym z prawa żywnościowego dla bezpieczeństwa żywności jest monitorowanie, które obejmuje kontrolę żywności, pasz, zwierząt hodowlanych oraz wszelkich substancji przeznaczonych do dodania do żywności lub pasz, bądź które można do nich dodać na wszystkich etapach produkcji, przetwarzania i dystrybucji. Monitorowanie ma pozwolić na to, aby podmioty działające na rynku spożywczym i pasz mogły zidentyfikować każdą osobę, która dostarczyła im środek spożywczy, paszę, zwierzę hodowlane lub substancję przeznaczoną do dodania do żywności lub pasz, bądź którą można do nich dodać. W tym celu podmioty te powinny utworzyć systemy i procedury umożliwiające przekazanie takich informacji na żądanie właściwych władz. Monitorowanie jest wspomagane również poprzez system etykietowania produktów, o których było wcześniej wspomniane¹⁴⁴.

W zakresie bezpieczeństwa żywności ważne jest wprowadzenie określonych prawem zasad odpowiedzialności dla podmiotów działających na rynku spożywczym. Podstawowym przejawem tej odpowiedzialności jest to, aby podmiot działający na rynku spożywczym, gdy ma podstawy, aby uważać że środek spożywczy przez niego przywożony, wyprodukowany, przetworzony, wytworzony lub rozprowadzany nie jest zgodny z wymogami w zakresie bezpieczeństwa żywności, natychmiast rozpoczął postępowanie w celu wycofania danej żywności z rynku. Gdy jednak produkt mógł dotrzeć już do konsumenta, operator musi skutecznie i dokładnie poinformować konsumentów o przyczynach jego wycofania. Producent musi również odebrać od konsumentów produkty już im dostarczone, co wynika z zasady zapewnienia wysokiego poziomu ochrony zdrowia. Obowiązek wycofywania niebezpiecznych produktów z rynku spoczywa również na dystrybutorach.

O podjętych działaniach w zakresie wycofania produktów z rynku, podmioty zobowiązane muszą poinformować odpowiednie władze sanitarne czy inne odpowiedzialne za bezpieczeństwo żywności oraz z nimi współdziałać. Podmioty te muszą poinformować o działaniach podjętych w celu zapobiegnięcia ryzyka dla konsumenta. Celem zmniejszenia ryzyka podmioty te winny również przyjąć pomoc od innych organizacji publicznych czy społecznych, które mogą zapobiec, zmniejszyć lub zlikwidować ryzyko związane z tą żywnością.

Monitoring i działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa żywności, nie mogą jednak prowadzić do zachwiania zasad wolnego rynku oraz nie mogą być sprzeczne z dyrektywą Rady 85/374/EWG z 25 lipca 1985r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących odpowiedzialności za przedmioty wadliwe¹⁴⁵.

4. Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA)

Organem odpowiedzialnym z ramienia Unii Europejskiej za bezpieczeństwo żywności jest Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA). Podstawowym zadaniem tego Urzędu jest udzielanie niezależnych porad naukowych odnośnie do wszystkich spraw mających bezpośredni lub

¹⁴⁴ Zob. W. Dzwolak, *Pełna kontrola*, [w:] Przegląd Gastronomiczny, 10/2007, Według tego Autora produkcja żywności jest powiązana z czynnikami, które powodują zanieczyszczenie środków spożywczych, powodując tym samym zagrożenie dla zdrowia a nawet życia konsumentów. Stąd czynniki te określają się mianem zagrożeń bezpieczeństwa żywności czy zdrowotnych

¹⁴⁵ Dz.U.WE L 210 z 7.8.1985, s. 29. Dyrektywa ostatnio zmieniona dyrektywą 1999/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U.WE L 141 z 4.6.1999, s. 20).

pośredni związek z bezpieczeństwem żywności, łącznie z ochroną zdrowia i warunków życia zwierząt i roślin. Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności gromadzi informacje dotyczące bezpieczeństwa żywności oraz udziela porad w zakresie żywienia ludności. Gromadzenie informacji dokonuje się w oparciu o rozporządzenie (WE) nr 178/2002 z 28 stycznia 2002r., w sprawie gromadzenia i analizy danych naukowych, identyfikacji pojawiających się zagrożeń oraz wsparcia naukowego udzielanego Komisji, w szczególności w przypadku kryzysu żywnościowego.

Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności zajmuje się również oceną ryzyka bezpieczeństwa żywności. Ocena ta jest dostarczana instytucjom UE, które dysponują polityczną odpowiedzialnością, tj. Komisji Europejskiej, Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.

Opinie naukowe i porady, które dostarcza Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oparte są na solidnych podstawach naukowych. Badania te prowadzone są przez Komitet Naukowy i dziewięć paneli naukowych, z których każdy posiada kompetencje w danej dziedzinie oceny ryzyka rynku żywności. Zadaniem Komitetu Naukowego jest koordynowanie pracy paneli oraz zajmowanie się zagadnieniami przekrojowymi, mającymi znaczenie dla wszystkich paneli.

Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności składa się z czterech organów, tj. zarządu, dyrektora zarządzającego, forum doradczego, komitetu naukowego i paneli naukowych. Podstawowym organem jest zarząd, który składa się z 14 członków, którzy wybierają swoje przewodniczącego. Kadencja członka zarządu wynosi pięć lat i może zostać przedłużona o kolejne pięć lat. Zarząd jest odpowiedzialny za zapewnienie efektywnego i sprawnego funkcjonowania Urzędu. Do jego obowiązków należy także przygotowywanie projektu budżetu oraz programów pracy Urzędu, monitorowanie ich wdrażania oraz zgodności z wewnętrznymi zasadami i przepisami. Zarząd mianuje również dyrektora zarządzającego EFSA oraz członków komitetu naukowego i paneli naukowych.

Kolejnym organem jest dyrektor zarządzającym, który jest wyznaczany przez zarząd w oparciu o listę kandydatów zaproponowanych przez Komisję po otwartym konkursie stanowisk. Jest on wyznaczany na okres pięciu lat z możliwością ponownego mianowania na to stanowisko. Dyrektor zarządzający może być usunięty ze swojego stanowiska na wniosek większości członków zarządu.

Dyrektor jest przedstawicielem prawnym Urzędu i odpowiada przed Zarządem. Jest wybierany na okres pięciu lat, z możliwością przedłużenia, a do jego obowiązków należy codzienne zarządzanie Urzędem oraz wszystkimi sprawami personalnymi. Dyrektorowi zarządzającemu radą służy Forum Doradcze, w którego skład wchodzi przedstawiciele właściwych organów państw członkowskich, których zadania pokrywają się z zadaniami należącymi do Urzędu. Dyrektor kieruje sprawami bieżącymi Urzędu .

W skład forum doradczego wchodzi przedstawiciele właściwych organów Państw Członkowskich, które realizują zadania zbliżone do wykonywanych przez Urząd. Każde Państwo Członkowskie wyznacza jednego przedstawiciela. Przedstawiciele mogą być zastępowani przez zmienników wyznaczonych w tym samym czasie. Członkowie forum doradczego nie mogą być jednocześnie członkami zarządu. Forum doradcze służy radą dyrektorowi zarządzającemu w zakresie wykonywania jego obowiązków zgodnie z niniejszym rozporządzeniem, w szczególności w zakresie przygotowania propozycji programu pracy Urzędu. Dyrektor zarządzający może również zwracać się

do forum doradczego o porady w zakresie ustalania priorytetów dla opinii naukowych. Forum doradczemu przewodniczy dyrektor zarządzający. Zebrania forum odbywają się na zaproszenie przewodniczącego lub na żądanie przynajmniej jednej trzeciej jego członków, nie rzadziej jednak niż cztery razy do roku. Procedury operacyjne forum są określone przez zasady wewnętrzne Urzędu, które są podawane do publicznej wiadomości.

Komitet naukowy i stałe panele naukowe są odpowiedzialne, każdy w swoim zakresie kompetencji, za przedkładanie Urzędowi opinii naukowych i w razie konieczności powinny mieć możliwość organizowania przesłuchań publicznych. Komitet naukowy jest odpowiedzialny za ogólną koordynację niezbędną do zapewnienia spójności proceduralnej opinii naukowych, w szczególności z uwzględnieniem wdrażania procedur roboczych i harmonizowania metod pracy. Komitet dostarcza opinii na temat problematyki wielosektorowej objętej zakresem kompetencji więcej niż jednego panelu naukowego i na temat zagadnień, które nie są objęte zakresem kompetencji żadnego z paneli. W skład komitetu naukowego wchodzi przewodniczący paneli naukowych i sześciu niezależnych ekspertów naukowych, którzy nie są członkami któregośkolwiek z paneli naukowych.

W skład paneli naukowych wchodzi niezależni eksperci naukowci. Po powołaniu Urzędu należy ustanowić następujące panele:

- panel ds. dodatków do żywności, przypraw, pomocy przetwórczych i materiałów pozostających w kontakcie z żywnością;
- panel ds. dodatków i produktów lub substancji wykorzystywanych w paszach;
- panel ds. zdrowia roślin, produktów ochrony roślin i ich pozostałości;
- panel ds. organizmów modyfikowanych genetycznie;
- panel ds. produktów dietetycznych, żywienia i alergii;
- panel ds. zagrożeń biologicznych;
- panel ds. środków trujących w łańcuchu pokarmowym;
- panel ds. zdrowia i warunków hodowli zwierząt.

Liczba i nazwy paneli naukowych mogą być zmieniane wraz z rozwojem naukowo - technicznym przez Komisję, na żądanie Urzędu.

5. Wnioski

Jedną z ważniejszych polityk Unii Europejskiej jest bezpieczeństwo żywności. W tym zakresie zostały wydane liczne akty prawne, w tym najważniejszym jest rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z 28 stycznia 2002r. Polityka bezpieczeństwa żywności oparta jest na zasadzie wysokiego poziomu ochrony życia i zdrowia ludzkiego. Unia dąży do ujednoczenia standardów produkcji i kontroli produktów żywnościowych. Wprowadzone zostały również zasady odpowiedzialności za produkty skażone zanieczyszczeniami chemicznymi, biologicznymi czy fizycznymi. Główna odpowiedzialność spoczywa na producentach i dystrybutorach. Produkty niebezpieczne winny zostać przez nich wycofane z rynku, ponadto o tym fakcie winni zawiadomić konsumentów oraz odpowiednie organy państwowe i unijne. Organem odpowiedzialnym za kształtowanie polityki unijnej w zakresie bezpieczeństwa żywności jest Europejski Urząd ds.

Bezpieczeństwa Żywności. Jego zadaniem jest przygotowywanie opinii oraz ekspertyz dla organów Unii, zwłaszcza Komisji, odpowiedzialnych za wydawanie akt prawnych w tym zakresie. Ponadto, Urząd ten świadczy usługi eksperckie przy pomocy komitetu naukowego.

FOOD SECURITY IN THE LIGHT OF THE EU'S POLICY

In the article, the author described the EU's Policy within security of food. Numerous legal aspects were indicated, especially the most important regulation (WE) No 178/2002 of the European Parliament and the Council on 28 January 2002. It was highlighted that Policy of food security is based on high quality of human life and health protection. Therefore, the EU aims at unifying standards of production and food controls. It implemented the rule of responsibility for food products contagious with chemical, biological or physical pollution, that mainly lays on producers and distributors. Hazardous products should be removed from market and consumers and proper state an the EU's bodies should be informed. The EU appointed the body responsible for shaping Policy within security of food – the European Office of Food Security that deals with preparing opinions and expertise for the EU's bodies, especially Commissions responsible for issuing legal acts in that matter. Moreover, the Office serves expertise with the help of a scientific committee.